

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 3, Sayı: 9, Eylül 2017, s. 131-143

Yrd. Doç. Dr. Utku ONGUN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, BHTMYO, Otel, Lokanta ve İkrâm Hizmetleri Bölümü
utkuongun@mehmetakif.edu.tr

DEĞİŞEN TURİSTİK EĞİLİMLERE BİR CEVAP: KIRSAL TURİZM VE TÜRKİYE UYGULAMALARI¹

Özet

Türkiye’de genellikle kırsal turizm denilince, kırsal alanlardaki çiftlik sahipleri tarafından gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ile hafta sonları gününbirlik yapılan piknik türü faaliyetler akla gelmektedir. Ancak son yıllardaki turist eğilimindeki değişimle birlikte kırsal turizm algısında da farklılıklar göze çarpmaktadır. Kentlerin yoğun temposundan kurtulmak isteyen kişiler ellerine geçen kısa bir tatil fırsatını bile kırsal alanlarda geçirmek için çaba harcamaktadırlar. Kişilerin gerek doğaya olan saygılarının artması gerekse ekolojik ürünleri tercih etme nedenleri kırsal turizme olan ilgiyi bir kat daha arttırmıştır. Coğrafi özellikler açısından Türkiye göz önüne alındığında kırsal turizm potansiyelinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin değişik coğrafi bölgelerindeki kırsal turizm faaliyetlerinden örnekler vererek kırsal turizmin yerel halka katkıda bulunmasını sağlamaktır. Ayrıca Türkiye’nin kırsal turizm uygulamalarında zaman içindeki gelişim evreleri ve kırsal turizm katılımcı kitlesinin sosyo-kültürel özelliklerine değinilmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle ikincil verilerden faydalanılarak literatür taraması yapılmış olup çalışma üç bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde kırsal turizm kavramı ve kırsal turizmin katkılarına (çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel) değinilmiştir. İkinci bölümde ise, kırsal turizmin zaman içindeki gelişim evreleri göz önüne alınarak Türkiye’deki uygulamalarından örnekler verilmiştir.

¹18-20 Mayıs 2017 tarihinde Antalya/Alanya Alaatin Keykubad Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan tebliğin genişletilmiş halidir.

Son bölümde ise Türkiye'nin kırsal turizmden daha etkin faydalanabilmesi için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Turizm, Kırsal Turizmin Katkıları, Türkiye'de Kırsal Turizm.

AN ANSWER TO CHANGING TOURISM TRENDS: RURAL TOURISM AND TURKEY'S PRACTICES

Abstract

When it is said rural tourism, it is generally considered in Turkey tourism activities carried out by farm owners in rural areas and activities like picnic had at the weekends. However, with change in tourist tendency in recent years, changes in the perception of rural tourism are striking. People who want to get rid of the intensive tempo of cities are trying to spend even a short vacation opportunity in rural areas. Both increase in people's respect for the nature and reasons for them to prefer ecological products have increased by an extra ordinary amount in rural tourism. When considering Turkey in terms of geographical characteristics, it is seen that rural tourism potential is high. The aim of this study is to provide examples of rural tourism activities in different geographical regions of Turkey, thus ensuring that rural tourism contributes to the local community. Besides, development stages of Turkey over time on rural tourism applications and socio-cultural characteristics of rural tourism participant mass are mentioned about. In accordance with this purpose, literature searches have been made using secondary data and this study is composed of three parts. In first part of the study, rural tourism concept and its contributions (environmental, economic and socio-cultural) have been mentioned about. In second part, applications of rural tourism in Turkey have been given for example by taking into consideration its development stages overtime. In the last part, suggestions are presented to enable Turkey to benefit from rural tourism more effectively.

Keywords: Rural Tourism, Contributions of Rural Tourism, Rural Tourism in Turkey.

GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte dünyadaki pek çok sektörde yaşanan değişim turizm sektörünü de etkilemiştir. Son yıllardaki turist eğilimindeki değişimle birlikte turizm algısında da farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu değişim bir alternatif türü olan kırsal turizm kavramını ortaya çıkarmıştır. Kentlerin yoğun temposundan kurtulmak isteyen kişiler ellerine geçen kısa bir tatil fırsatını bile kırsal alanlarda geçirmek için çaba harcamaktadırlar. Kişilerin gerek doğaya olan saygılarının artması gerekse ekolojik ürünleri tercih etme nedenleri kırsal turizme olan ilgiyi bir kat daha arttırmıştır.

Son yıllarda turizm hareketliğine katılan turistlerin eğilimlerinin değiştiği ve bu bağlamda yapılacak yatırımların yönünün de alternatif türlerinden biri olan kırsal turizm yönünde şekilleneceği ortaya çıkmaktadır. Kırsal turizm, kültürel turizmle çok iyi uyum göstermektedir ve kültürel değerlerin korunması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca kırsal turizm sayesinde doğal alanların korunması da gerçekleşmektedir.

Türkiye’de genellikle kırsal turizm denilince, kırsal alanlardaki çiftlik sahipleri tarafından gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ile hafta sonları gününbirlik yapılan piknik türü faaliyetler akla gelmektedir. Kırsal alanlardaki turizm faaliyetlerini yeşil turizm, köy turizmi, soft turizm, çiftlik turizmi, doğa tabanlı turizm, tarım turizmi, dağ turizmi, ekoturizm, veya yayla turizmi şeklinde adlandırılmaktadır. Kırsal bölgelerde yapılan yağlı güreşler, deve güreşleri, bağ bozumu şenlikleri, kiraz festivalleri ve düğünler gibi festivaller ve şenlikler de kırsal turizm aktiviteleri arasındadır. Bu faaliyetlerin hepsi kırsal alanlarda gerçekleştiği için bütün faaliyetleri kırsal turizm kavramı içerisinde değerlendirmek mümkündür.

Türkiye’nin coğrafi yapısından dolayı kırsal turizm potansiyelinin yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye’de istenen kırsal turizm sürdürülebilir turizm ve kalkınma için de önem arz etmektedir. Doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel değerleri gelecek nesillere bırakmayı çalışan bir nesil yetişmektedir. Eğitim düzeyleri yükselen turist profiline buna bağlı olarak gelir seviyeleri de yükselmekte ve kendilerini doğaya adayabilmektedirler. Her gelir düzeyine göre farklı kırsal turizm faaliyetlerine katılan turist profili olmasına karşın, belirli bir gelir düzeyinde olan kişilerde kırsal turizme katılım oranı daha yüksektir.

Bu çalışmada, Türkiye’nin değişik bölgelerindeki kırsal turizm faaliyetlerinden örnekler vererek kırsal turizmin Türkiye’nin kalkınabilmesi için bir alternatif olarak sunulması ve özellikle kırsalda yaşayan yerel halka katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’deki kırsal turizm uygulamalarının zaman içindeki gelişim evreleri ve kırsal turizmin kuramsal çerçevesi çizilmiştir. Çalışmanın ileride yapılacak olan diğer araştırmalar ışık tutması ve fikir vermesi ümit edilmektedir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Konunun daha iyi anlaşılması açısından kırsal alan, kırsal turizm ve kırsal turizmin katkılarının açıklanması gerekmektedir. Kırsal alan, kırsal turizmin yapıldığı alanlar olması nedeniyle ve kırsal alanların kalkınması için önemlidir.

Kırsal Alan

Kırsal turizm faaliyetlerinin yapıldığı yerler genellikle kırsal alanlar olması nedeniyle kırsal turizmin daha net anlaşılabilmesi için kırsal alan kavramının tanımlanması gerekmektedir. Kırsal alan genellikle nüfus yoğunluğu az, bire bir ilişkilerin kentte oranla daha yüksek olduğu, kısmen teknolojiden uzak, çoğunlukla işlerin imece usulü yapıldığı, doğal bitki örtüsünün fazla olduğu, yerel halkın büyük çoğunluğu tarım ve çiftçilikle uğraştığı kentsel alanlardan uzak yerleşim yerleridir. Kırsal alan denildiğinde, nüfus yoğunluğu km² başına 150 kişiden az olan yerleşim yerleri anlaşılmaktadır (Kiper, 2006: 19). Türkiye’de 20 binin altındaki nüfusa

sahip yerleşimler kırsal alan kapsamına girmektedir (Akça vd., 2001: 30). Kırsal alanlar, hem peyzaj özellikleri açısından hem de yerel halkın yaşam biçimi ile turizm faaliyetleri için çekim merkezleri konumundadır (Uslu ve Kiper, 2006: 305).

Kırsal alanları turizm açısından ele aldığımızda ise, 3 S olarak anılan deniz-kum-güneş üçlüsü dışında kalan, kentlerden uzak, doğal ve kültürel hayatın korunduğu, gürültüden uzak sessiz ve kırsal hayatın içinde yer alan çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği yerlerdir (Çeken vd., 2012: 12). Kırsal alanlarda doğal bitki örtüsünün olduğu yeşil alanlara, doğal yaban hayvanlarına, dağlara, ormanlara ve nehirlere rastlamak mümkündür. Kırsal alanlarda insanlar doğa ile iç içe olmakta, yürüyüş, avcılık, keçi otlatma, yabani ot ve mantar toplama gibi faaliyetlerde bulunabilmektedirler. Çoğu bireylerin kökeninin kırsaldan gelmesi kırsal alanlara olan talebi arttırmaktadır.

Kırsal Turizm

Kırsal turizm aslında yeni bir olgu değildir. 19. Yüzyılda Avrupa'da başlayan ve 1990'lı yıllardan sonra da Türkiye'de önemsenmeye başlayan bir turizm türüdür. Kırsal turizm, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu kırsal alanlarda tarımla bütünleşerek gelişen yeni bir turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Çeken vd., 2012: 12). En basit ve sade anlamıyla kırsal turizm, kırsal alanlarda yapılan tüm aktiviteleri içine alan alternatif bir turizm türüdür. Kırsal turizmin yapıldığı alanlar kırsal alanlar, yani doğa ile iç içe olan alanlar olması nedeniyle, çoğu zaman ekoturizm, yayla turizmi, yeşil turizm, doğa tabanlı turizm, soft turizm, tarım turizmi, çiftlik turizmi, köy turizmi gibi isimlerle de anılmaktadır. Aslında bu turizm türlerinin hepsi kırsallığı çağrıştırdığı için kırsal turizmle bir şekilde etkileşim içerisine girmiş durumdadır.

Küçükaltan'a (1997)'e göre kırsal turizm, insanların devamlı ikametleri dışındaki kırsal alanlara ziyaretleri, yerel halkın ürettikleri mal ve hizmetleri, yöreye uygun mekanlarda talep ederek ve yörede para arttırma arzularını minimize ederek geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür. Burada üç önemli nokta göze çarpmaktadır. Birincisi, ziyaretlerin kırsal bir alanda gerçekleşmesi, ikincisi o yörede üretilen malların tüketilmesi ve sonuncusu ise, yöreye özgü konaklama yerlerinde konaklanmasıdır.

Soykan (1999)'a göre ise, kırsal turizm faaliyetinde bulunan kişilerin amaçları arasında doğal ortamlarda dinlenmek ve değişik kültürlerle bir arada olmak önde gelmektedir. Bu amaçlar için bir kırsal bölgeye gidip, konaklamaları ve o yöreye özgü etkinlikleri izlemeleri ya da katılmalarıyla gerçekleşen turizm türüne kırsal turizm denir.

Kırsal turizmin önemi ana başlıklarla şu şekilde sıralanabilir (Soykan, 2003):

- Kırsal turizm, her mevsim yapılabilen bir turizm türüdür.
- Kırsal turizm, turizmin coğrafi dağılışında denge unsurudur.
- Kırsal turizm bir çok turizm türüne entegre olabilir.
- Kırsal turizmin turist profili farklıdır.
- Kırsal turizmde rekreasyonel etkinlikler çok çeşitli ve özgündür.

- Kırsal turizm sürdürülebilir turizm anlayışına hizmet eder.
- Kırsal turizm bir ülkenin tanıtımında önemli bir araçtır.

Yukarıdaki tanımlar doğrultusunda kırsal alanların kırsal turizm bölgesi olabilmesi için öncelikli olarak doğal yapılarının ve kültürel özelliklerinin bozulmaması gerekmektedir. Otantik özelliklerinin bozulmadan günümüze kadar gelmiş olması şarttır (Albayrak, 2013: 133). Çünkü ziyaretçiler tarafından o yöre kendisine has özelliklerinde dolayı tercih edildiği unutulmamalıdır. Şayet bu özellikler zaman içerisinde tahrip olup bozulma gerçekleşirse, artık ziyaretçiler tarafından tercih edilmezler.

Kırsal turizme katılan turist profili çok çeşitlilik göstermesine karşın, genellikle genç ve orta yaş düzeyinde, gelir düzeyleri yüksek ve yüksek eğitilmiş kişilerin oldukları anlaşılmaktadır (Çolak, 2009: 31). Kırsal turizmin az sayıda ziyaretçiyi çekmesi, çok geniş altyapı tesislerine ihtiyaç olmaması ve turistlerin genellikle yerel kültür ve geleneklerle ilgilenmesi sebebiyle sürdürülebilir bir turizm türü olarak görülür (Haberl, 2015: 84).

Kırsal Turizmin Katkıları

Değişen turistik eğilimlere paralel olarak kırsal turizmin önemi günden güne artmaktadır. Kırsal turizm öncelikle kırsalda yaşayan yerel halk için ek gelir yaratma fırsatı oluşturmaktadır. Özellikle kırsalda kadınlar için gelir kazanmalarına olanak sunmaktadır (Çeken vd., 2012: 13). Gelir kazanan kadınların ailedeki ve toplumdaki statüsünün güçlendiği ifade edilebilir (Akbulak, 2016: 6). Ayrıca, kırsal turizm farklı turist profiline sahip gruplarının turizme katılmasını sağlayabilmekte, turizmi geleneksel kıyı turizminin egemenliğinden kurtarmaktadır.

Kırsal turizm, kırsal toplumla içi içe gerçekleşen bir turizm türü olduğundan dolayı sosyo-ekonomik ve kültürel değerlere rastlamak mümkündür (Soykan, 2004: 14).

Kentsel alanlara göre kırsal alanlardaki yerel halkın gelir düzeyi daha düşüktür. Buradaki yerel halk kırsal turizm sayesinde elde edecekleri gelirle kırsal kent arasındaki gelişmişlik farkı zamanla azalacaktır. Bunun neticesinde kırsaldan kente olan göç kısmen önlenmiş olacaktır (Uçar vd., 2010: 7).

Kırsal turizmin katkılarını maddeler halinde aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Uçar vd., 2010; Köroğlu ve Köroğlu, 2006; Gürbüz vd., 2002; Soykan, 1999):

-Kırsal turizmle birlikte tarımsal ürünlere olan talep artış gösterir. Talepteki bu artış üretimi de arttırmakta ve yerel üreticiler daha fazla mal satmaktadırlar. Sonuçta yerel halk kırsal turizm sayesinde tarım ürünlerinden elde edecekleri gelir ile refah düzeylerini yükseltmektedirler. Ayrıca kırsal bölgenin kalkınabilmesi için o kırsala has ürünlerin satılması ve tüketilmesi önemlidir.

-Kırsal turizm, doğrudan ve dolaylı bir biçimde mal ve hizmet üreten diğer sektörlerin gelişmesini de etki eder.

-Kırsal turizmle birlikte kırsal alanlardaki gelir artışıyla kamu gelirleri de olumlu yönde etkilenmektedir. Bunun sayesinde altyapı ve üstyapı yatırımları artmaktadır.

-Kırsal turizmle birlikte turistik özelliğe sahip değerleri etkin kullanmak mümkündür.

-Kırsal turizm kitle turizmine oranla daha düşük maliyetlerle tatil olanağı sunmaktadır. Düşük maliyetli olması nedeniyle toplumun her kesiminin turizme katılması sağlanmaktadır. Bunun sonucunda iç turizmi canlandırmaktadır.

-Kırsal turizmin gelişmesiyle birlikte yeni iş kolları açılacak ve kırdan kente doğru olan göç kısmen engellenecektir.

-Kırsal turizm, yerel halkın girişimcilik ruhuna yön vermektedir.

-Kırsal turizm yereldeki nüfusu harekete geçirmekte ve bilinçli bir şekilde örgütlenmesi sağlanmaktadır. Böylelikle kırsal alanlarda turizmin bilinmesi ve gelişmesi sağlanabilmektedir.

-Kırsal turizm sürdürülebilir yerel kalkınma sağlarken doğal ve yapısal kaynakların korunmasına da katkı sağlar.

-Kırsal turizm sayesinde o bölgeye ait ağaç işleri, halı ve kilim dokumacılığı, el işleri, yöresel yemekler gibi ürünler pazarlanarak yöre halkına ekonomik katkı sağlar.

-Kırsal turizm yerel halka ekonomik, sosyal ve kültürel katkılar sağlamaktadır. Kırsal turizm sayesinde toplulukların görünümü değişmekte yöre halkı ve turist arasındaki etkileşim özellikle aile kurumu üzerinde etkili olmaktadır.

Kırsal turizm kırsal alanlar için önemli bir gelir ve istihdam fırsatı sunar. Kırsal alanlarda tarımsal ve çiftlik faaliyetler yoğunluktadır. Tarım ve çiftlik faaliyetleri ana uğraşları olan yerel halk bunların yanına kırsal turizmi de koyarak kendilerine ek bir gelir sağlar ve refah düzeylerini arttırabilirler (Çeken vd., 2007: 12; Ün vd., 2012: 350). Kırsal turizmin ekonomik katkılarında ilaveten yerel kültürün ve doğal kaynakların korunmasında da önemli bir araçtır (Akbulak, 2016: 6).

Sonuç olarak kırsal turizm, kırsal alanlardaki kaynakların değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Yerel halka ek gelir ve istihdam kaynakları yaratarak yöredeki insanların refah seviyesini yükseltmektedir. Refah seviyesi yükselen yerel halk için kırsaldan kente olan göç azalmaktadır. Doğal ve kültürel varlıkların korunmasını teşvik etmektedir. Ayrıca kırsal alanlardaki fiziki altyapı ve üstyapının geliştirilmesine etki etmektedir. Kırsal turizmin olumlu bu katkılarının yanı sıra tabii ki olumsuz katkıları da oluşmaktadır. Fakat olumsuz katkıları sağlayacağı olumlu katkılara oranla daha azdır. Olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için yerel halkın ve ziyaret eden turistlerin bilinçlendirilmesi önemlidir.

TÜRKİYE UYGULAMALARI

Kırsal turizm Türkiye için ele alındığında; Türkiye'nin coğrafi yapısı ve doğal güzelliklere bakımından en uygun ülkelerden birisi konumunda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca dört mevsimin yaşanabildiği eşsiz güzellikleriyle kırsal turizmin en iyi şekilde gerçekleştirilebilecek olanaklara sahiptir (Gürbüz vd., 2002: 424). Türkiye'de kırsal turizm kırsal alanların çokluğu sayesinde yörede yaşayan ve geçimlerini tarım ve çiftçilikle sağlayan yerel halka ekonomik, sosyal ve kültürel katkılar sağlayacağı bir gerçektir. Türkiye'de uygulanan bazı kırsal turizm

örnekleri aşağıda verilmiştir. Bu örneklerden farklı ya da benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür.

İzmir İli Şirince Köyü Örneği: Şirince Köyü eski bir Rum köyüdür. Köyün sahip olduğu kültürel miras ve coğrafi konumu sayesinde tanınmışlığını sağlamıştır. Bölgede kırsal turizm açısından en tanınmış köy Şirince'dir (Ün vd., 2012: 34). Şirince'nin yerli ve yabancı turist çekmesinin başlıca sebepleri arasında, bir Rum köyü olması ve evleri ve kiliseleri ile tarihi bir miras oluşturmasıdır (Çolak, 2009: 106). Kırsal turizmin en güzel örneklerinden birini teşkil eden Şirince köyündeki şaraplar gerek Türkiye gerekse dünya tarafından tanınır konuma gelmiştir. Özellikle sit alanı olması nedeniyle geçmişten geleceğe doğru Şirince'deki yapıların korunacağı bir gerçektir. Köy içinde iki adet Rum kilisesi bulunmaktadır. Şirince kültür turizmi ve kırsal turizm açısından önemli potansiyele sahiptir. Doğal, kültürel ve iklimsel özellikleri nedeniyle talep potansiyeli yüksek ve değişen eğilimler doğrultusunda buraya olan talebin artacağı da bir gerçektir (Ongun, 2015: 206). Şirince Köyü'nün kırsal turizmde Türkiye'de örnek gösterilmesinin önemli nedenlerin başında; coğrafi konum ve çekicilik, tarihsel ve kültürel miras, yerel halkın turizme olumlu yöndeki bakış açısı yatmaktadır (Soykan, 2001). Şirince'nin kırsal turizm açısından güzel bir örnek teşkil etmesi buraya olan talebi arttırmaktadır. Artan bu talep karşısında yerel işletmeler para kazanmak hırsıyla yöreye özgü olmayan, çoğunluğu Çin malı ürünler satmaktadırlar. Bu durum yerel halkın kalkınmasına olumlu katkı sağlayacağı düşünülmemelidir. Ayrıca Şirince denilince ilk akla gelen yörenin üzümlerinden yapılan Şirince şaraplarıdır. Zaman içerisinde şaraplar fabrikalarda üretildiğinden dolayı bu otantığı de kaybetmiştir. En kısa zamanda yasal düzenlemeler yapılmalı, ziyaretçilerin şarap yapımını yerinde görmesi ve yapım aşamalarında ziyaretçilerin aktivitelere katılımları sağlanmalıdır.

Isparta İli Çobanisa Köyü Örneği: Isparta ili alternatif turizm açısından çok çeşitlilik arz etmektedir. 2017 yılı itibarıyla Yalvaç ve Eğirdir olmak üzere iki tane Sakin Şehir'e sahiptir. Ayrıca göl turizminden dağ turizmine pek çok turizm çeşitliliğine sahip illerden biridir. Nadir göl manzaralı kayak merkezine sahiptir. Davraz Kayak Merkezi kayak turizmi açısından yerli ve yabancı turistleri bölgeye çekmektedir. Davraz Kayak Merkezine ulaşabilmek için Çobanisa Köyü'nden geçmek gerekmektedir. Davraz'a ulaşımında kullanılan karayolunun Çobanisa köyü içinden geçmesi nedeniyle kış turizmine bağlı olarak kırsal turizmin gelişmesi için bu köy oldukça elverişli koşullara sahiptir (Ceylan ve Demirkaya, 2009: 85). Köyde turizm amaçlı ev pansiyonculuğunu geliştirmek amacıyla dört eski köy evi restore edilerek 2006 yılı başında turizme açılmıştır (Ceylan ve Demirkaya, 2009: 87). Isparta'nın Çobanisa köyü, yakın şehirlerdeki yoğun iş temposu altında çalışan bireylerin özellikle hafta sonlarında ya da diğer tatil günlerinde kayak sporunun yanı sıra doğa ile iç içe yaşayabilecekleri bir fırsat sunmaktadır (Ceylan ve Demirkaya, 2009: 92). Yerel halk köyde üretilen ürünleri gerek köyde konaklayan gerekse köyden geçiş yapan turistlere köy meydanında veya yol boyunca satış yaparak gelir düzeylerini arttırmaktadırlar. Kış turizmi açısından önemli olan kayak merkezi kırsal turizm iyi bir uyum göstermektedir.

Isparta İli Kuyucak Köyü Örneği: Isparta ili Keçiborlu ilçesinin Kuyucak köyü son yıllarda kırsal turizm açısından bir çekim merkezi oluşturmuştur. Özellikle Temmuz ve Ağustos

aylarında yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Lavanta bitkisinin görselliği turistleri buraya çekmektedir. Köyde yaklaşık 40 yıldır yetiştirilen lavanta, son birkaç yıldır turizm acentalarının dikkatini çekmeyi başarmıştır. Köyün fazla tanıtımın yapılmamasına rağmen 2016 yılı itibarı ile yaklaşık 12.000 kişinin ziyaret ettiği tahmin edilmektedir (Bilgiç vd., 2016: 616). Köydeki lavanta tarlalarının görselliği son yıllarda yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmekte ve turistlerin bıraktığı gelir sayesinde köyün alt yapı ve üst yapı çalışmalarında gözle görünür bir iyileşme gözlenmektedir. Fakat kırsal turizm bilinci yerel halk tarafında yeterli düzeyde algılanamamıştır. Bunun için köyde zaman zaman bilinçlendirme programların yapılması kırsal turizmin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir.

Isparta ili alternatif turizm açısından zengin bir potansiyele sahiptir. Güller diyarı olarak anılan il, son yıllarda lavanta ve gül bitkisinin görselliğini görmeye gelen turistler bakımından da bir çekim merkezi konumuna sahip olmuştur. Mayıs ayının ilk haftası gülün görselliği ile başlayan turizm sezonu Ağustos'un ikinci haftası lavantanın görselliği ile sona ermektedir. Yıllar önce susuz kıraç arazilerde yetişebilen lavanta ve gül bitkisini keşfeden köylüler arazilerine dikmeye başladıkları bu bitkiler sayesinde yoksulluğu yenmeyi başarmışlardır. Batı Akdeniz Kalkınma Ajan'ı (BAKA) destekleriyle Isparta'da gül, lavanta, zambak ve kiraz görselliği de kırsal turizm aktiviteleri arasına girmiştir. Özellikle bu tür aktiviteler Uzakdoğulu turistlerin büyük ilgisini çekmektedir (Ongun vd., 2015b: 127-128).

Mumcular Örneği: Mumcular'da bazı özelliklerin kırsal turizme uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu özelliklerinden bazıları şunlardır; doğaya uyumlu köyler, bu köylerin kırsal özellikleri kaybetmemiş olması, zeytin yetiştiriciliği ve halıcılık. Yörede zeytin festivali, halı ve el dokumacılığı festivali, deve güreşleri, doğa ve dağ yürüyüşleri, bisiklet turları ve kampçılık faaliyetleri devam etmektedir (Ün vd., 2012: 348).

Denizli İli Buldan İlçesi Örneği: Buldan, Denizli İli'nin bir ilçesidir. Dokumacılık Buldan yöresinde önemli bir gelir kaynağıdır. Buldan'daki çoğu evlerin içirişinde dokuma tezgahları mevcuttur. Bu tezgahlarda Buldan bezi üretimi yapılmaktadır. Ayrıca Buldan'a özgü yöresel yemekler, düğünler ve bayram gelenekleri ve el sanatları büyük ölçüde hala devam etmektedir (Şerefoğlu, 2009: 111).

Buldan yöresinin doğa manzaraları, ormanları, nehirleri, dereleri, dağları, gölleri ve yaylaları bulunmaktadır. Ayrıca festivaller ve etkinlikler kırsal turizm açısından önemli çekim unsurları arasında yer almaktadır. Buldan Yöresi'nin sahip olduğu pek çok turizm kaynakları göz önüne alındığında yörenin ekonomik yönden kalkındırılması kaçınılmaz hale gelmiştir (Köroğlu ve Köroğlu, 2006: 239-240).

Bursa İli Cumalıkızık Köyü Örneği: Bursa'ya 10 km. uzaklıkta doğal değerlerle birlikte tarihsel dokusunu koruyan bir Osmanlı Vakfı köyü olan Cumalıkızık'ın en önemli geçim kaynağını bahçe tarımı oluşturmaktadır. Köyde çeşitli meyve ve sebzelerin üretimi yapılmaktadır. Köy evlerinde kullanılan eşyalarda genellikle Kızık motifleri kullanılmıştır. Köy kadınları geleneksel el becerilerini hala korudukları görülmektedir (Kiper, 2006: 74). Özellikle hafta sonları yakın illerdeki yerli turistler tarafından kahvaltı yapmak için fazla talep görmektedir. Bu talep

karşısında işletmeler kahvaltılık malzemelerinin çoğunluğunu marketlerden tedarik etmektedir. Bu durum oranın otantığını bozmaktadır. Çünkü: ziyaretçiler Cumalıkızık'a sıradan bir kahvaltılık yapmak için gitmiyorlar, oranın ürünlerini tatmak ve oraya has ürünlerle kahvaltılık yapmayı amaçlıyorlar. Bu kırsal turizmde istenmeyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burdur İli Lisinia Örneği: Yaralı hayvanların bakımının yapıldığı ve tarım aktivitelerinin sürdürüldüğü Lisinia Doğa, Burdur ili sınırlarında kırsal bir yerleşkede konumlanmış, yüksek ekoturizm potansiyeline sahip bir merkezdir. Bu merkezde yürütülen faaliyetler gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülmektedir (Ongun vd., 2017: 50). Çok sayıda yerli, yabancı turistler ve gönüllüler tarafından ziyaret edilen merkez özellikle Lavanta Deresi projesiyle gelecekte bir çekim merkezi konumuna gelecektir. Yerel halka tarımla bütünleşmiş bir kırsal turizmde ekonomik girdisi sağlaması beklenilmektedir.

Mayıs ayı başından Ağustos ayı sonuna kadar görsel bir güzelliğe sahip olan köy gelen yerli ve yabancı turistler için panoramik bir görüntü sergilemektedir. Başta fotoğrafçılık olmak üzere, yürüyüş, trekking, kampçılık, bisiklete binme, ata binme ve lavanta deresinde keçi otlatma gibi aktiviteleri Lisinia'da gerçekleştirmek mümkündür. Lisinia Lavanta Deresi Projesi sayesinde gelecekte Burdur Gölü ile Salda Gölü arasındaki alanlarda yerel halkın hem tarım hem de turizmde ekonomik kazanç elde etmeleri mümkündür. Ayrıca bu köyler lavanta, kekik, adaçayı, melisa, gül ve şakayık sayesinde tarımla bütünleşen kırsal turizmle tanışmış olacaktırlar (Ongun vd., 2016: 83).

Burdur ili Ağlasun ilçesinin sahip olduğu kırsal turizm ürünlerinin biri de Mamak beldesinde ki toprak kap üretimidir. Ağlasun ilçesinde yer alan Sagalassos Antik Kenti'ne gelen turistlerin Mamak beldesindeki toprak kap yapım faaliyetlerini yerinde izlemeleri ve kendilerinin de bu üretim faaliyetine katılmaları sağlanabilir. Yöreyle gelen turistlere köy evlerindeki dokuma tezgahlarında halıların nasıl dokunduğunu izleme ve bizzat bu dokuma faaliyetine katılabilir. Bağbozumu zamanında turistler bağbozumu faaliyetine katılabilir. Bir diğer tarımsal faaliyet de gül yetiştiriciliğidir. Ağlasun yöresinde gül yetiştiriciliğinin en fazla yapıldığı yerlerden biri de Mamak beldesidir. Şubat ve Haziran ayları arasında gelen turistler toprak kap üretimi yanı sıra gül budama işlerinden başlayarak gül toplama işine kadar bir dizi faaliyeti yerinde bizzat katılabilirler (Ceylan, 2014: 240).

Türkiye'deki İpek yolu üzerinde bulunan İncirhan ve Susuz Kervansarayı Burdur ilinin Bucak ilçesinde yer almaktadır. Son yıllarda Antalya'daki bazı tur acentelerin ilgisini çeken bu kervansaraylar kırsal turizm açısından önem arz etmektedir. Tur acenteleri önce Kervansarayları ziyaret kapsamına almakta daha sonra turistleri yerel pazarda ekolojik tarıma dayalı sebze ve meyveleri doğrudan köylülerden satın almaktadır, bu turizm olgusu turistler için bulunmaz bir fırsattır (Ongun vd., 2015a: 106).

Türkiye'deki kırsallığı önemseyen sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler kırsal bölgelerin değerlerini turistlere sunarak kırsal turizmde yararlanma çabasındadırlar (Aydın, 2012: 44). Yukarıdaki örneklere ilaveten birkaç örneği de aşağıda özetleyebiliriz.

-Kızılçukur Vadisinde güneşin doğuşu ve batışını izlemek amacıyla turlar düzenlenmektedir.

-Ürgüp Belediyesi Kapadokya yöresinin kırsal yaşamını tanıtmak amacıyla yerli ve yabancı turistlere kırsal yaşamın içerisinde yer almayı amaçlayan projeyi hayata geçirmişlerdir. Kapadokya'da yöresel çömlek yapımını, halı dokumacılığını ve şarap yapımını izlemek mümkündür (Soykan, 2003: 4).

-Ege bölgesinin bazı köylerinde geleneksel deve güreşleri düzenlenmektedir.

-Erzincan ve Muğla'nın kırsalında yamaç paraşütü yapılmaktadır.

-İpek Yolu güzergahında turlar düzenlenmektedir.

-Ege, Marmara, Akdeniz Bölgelerinde bağ bozumu şenlikleridir.

-Değişik bölgelerdeki görsel güzelliği balonla kuş bakışı izlemektedir (Kapadokya örneği).

-Kızılırmak kıyılarından Niğde'ye, Aksaray'dan Kayseri'ye geniş bir bölge içinde günümüzde ünlenmiş çok sayıdaki kasaba ve köyler kırsal turizme açılabilir (Soykan, 2003: 4).

Türkiye'de turizm etkinlikleri bakımından yoğun yaşandığı yerlerden biridir. Kırsal turizm, yörenin doğal, kültürel ve tarihsel değerlerinin geleneksel doku içinde ve yine geleneksel yaşam biçimi bozulmadan turizme kazandırılmasında önemli bir rol oynayacağı bir gerçektir (Babayev, 2016: 541).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kırsal turizm, diğer turizm türleriyle çok çabuk uyum sağlaması, dört mevsim yapılabilmek özelliği, kırsaldan kente olan göçü önlemesiyle, özellikle yerel halka istihdam sağlamasıyla ve doğaya saygılı bir turizm tür olması nedeniyle önemi her geçen gün artmaktadır. Türkiye'de kırsal turizmin gelişmesiyle birlikte, turizm faaliyetleri bölgesel ve mevsimsel yoğunluktan kurtulacak ve turizmde hak ettiği yerde olabilecektir.

Türkiye açısından yeni bir turizm türü olan kırsal turizm yerel halk tarafından tam olarak anlaşılamamıştır. Bunun için öncelikle doğal, tarihsel ve kültürel zenginliğe sahip alanlar saptanmalıdır. Kırsal turizm olabilecek alanlardaki yerel halkın bilinçlendirilmeli ve eğitilmelidir. Eğitim programlarında Türk kültürü, halkla ilişkiler, kırsal turizm, yabancı dil, sürdürülebilir tarım vb. gibi alanlarda bilgiler verilmelidir. Belli dönemlerde uzman bir ekip tarafından verilen eğitim programları sürdürülebilirliğin sağlanması için önemli bir unsurdur.

Kırsal turizmde tanıtım önemli bir unsurdur. Tanıtımla birlikte o bölgeye olan talep artacaktır. Fakat talebin aşırı artması sonucunda özgünlüğün bozulma olasılığı oluşacaktır. Nicel çoğunluktan ziyade nitelikli az sayıda ziyaretçinin gelmesi kırsal turizm açısından daha önemlidir. Aşırı kalabalık nedeniyle talebe yetişememe gibi bir durum söz konusu olacağına, az sayıda ziyaretçilere biraz yüksek fiyatta hizmet vermek mümkündür. Çünkü kırsal turizmi

tercih eden ziyaretçilerin büyük çoğunluğu fiyatlardan ziyade özgünlük için orayı tercih etmektedir.

Türkiye’de kırsal turizmin kısır bir döngü içerisinde olduğunu söylenmek mümkündür. Kırsal alanların kalkınabilmesi için kırsal turizm sayesinde burayı tercih eden kişilerin sayısının yüksek olmasını ve yüksek gelir bırakmasıyla kalkınabileceğini düşünülmektedir. Bunun için tanıtıma ağırlık vererek daha fazla ziyaretçi çekmek için çaba harcanılıyor. Daha fazla ziyaretçinin gelmesiyle birlikte, yerel halk ve işletmeler bu talep artışını karşılayamaz duruma düşmektedir. O yörede üretilen ürünler talebi karşılayamadığından dolayı dışarıdan ürünlerle takviye yapılır pozisyona gelmektedir. Bu durumda otantiği bozmaktadır. Artık yerel halk sadece para kazanma amacını güder hale gelmektedir. Örneğin Şirince’de satılan çoğu ürünün Çin malı olması ve Cumalıkızık’taki kahvaltılık malzemelerin büyük çoğunluğunun marketlerden alınması bu duruma güzel birer örnektir. Şu nokta iyi bilinmelidir ki, yerel halkın ürettiği ürünler tüketilmezse yerel halk kalkınamaz.

Kırsal turizmle uğraşan işletmelerin kapasitelerinin fazlası olan hizmetten kaçınmaları gerekmektedir. Kapasite fazlası çalışmak kaliteyi ortadan kaldırır. Rezervasyonla konukların kabul edilmesi ve gününbirlik gelenlere de sınırlama getirilmesi sayesinde kırsal turizmin sürdürülebilirliği sağlanır. İşletmeler yıldız sayılarıyla sınıflandırılabilir. Turizmde konaklama işletmeleri 1-5 yıldız arasında sınıflandırılabilir, kırsal turizmde de kırsal konaklama tesisleri her bölgenin kendisine has bir hayvan motifi ile sınıflandırılması mümkündür. Örneğin Burdur için dikkuyruk motifi kullanmak yerinde olur. Bölgedeki bir işletmede üç adet dikkuyruk motifi elde ettiyse üç yıldız ayarında bir konaklama tesisi şeklinde anlaşılır. Kırsal alanlardaki işletmelerin çevre dostu faaliyetlerinin olmasına dikkat edilmelidir.

Kırsal turizmle birlikte yerel halk eskiden var olan tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetlerini terk etmeyerek, bununla birlikte o yöreye has el sanatları, mimari tarz ve kültürel yapının bozulmadan korunmasıdır. Çünkü kırsal turizm, kırsal alanlarda tarımsal faaliyetin alternatif değil aksine tamamlayıcısı konumunda olmalıdır. Aslında Türkiye açısından sanayi, tarım ve kırsal turizm saç ayağını oluşturur. Üç sektöründe birbirini destekleyerek büyümesi Türkiye ekonomisine önemli katkılar sağlar.

Sonuç olarak; Türkiye kırsal turizm açısından belirli bir potansiyeli ortaya koyabilecek bir ülke görünümündedir. Kırsal kalkınma için kırsal turizm düşünüldüğünde, kırsal turizm ekibinin sağlıklı bir şekilde oluşturulmasına ve organizasyonun düzgün bir şekilde kurulmasına ihtiyaç vardır. Özellikle kırsal alanlara yatırımlar yaparak yeni iş kolları yaratmalı ve gençlere yönelik bu iş kolları sayesinde göç etmelerini önlemek asıl amaç olmalıdır. Türkiye’de kırsal turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gerek yerel yönetimlerde gerekse kamu kurumlarında turizmci akademisyenlerin görev alması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akça, H. Esengün, K. ve Sayılı, M. (2001). Kırsal alanların kalkınmasında kırsal turizmin rolü, *Standard Dergisi*, Şubat, 29-35.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akbulak, C. (2016). Ardahan ilinde kırsal turizm potansiyelinin sayısallaştırılmış swot analizi ile değerlendirilmesi, *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (7), 1-30.
- Aydın, O. (2012). AB’de kırsal turizmde ilk 5 ülke ve Türkiye’de kırsal turizm, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), 39-46.
- Babayev, Ə. (2016). Kırsal turizme kavramsal yaklaşım, kırsal turizmin önemi ve etkileri: Türkiye örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: CİEP Özel Sayısı, 534-542.
- Bilgiç, F. Şen Demir, Ş. ve Büyük İşler, D. (2016). Alternatif turizmde yeni bir saha: lavanta bahçeleri, *17. Ulusal Turizm Kongresi “Akademi Sektör Buluşması”*, (s. 613-619). 20-23 Ekim, Muğla: Detay Yayıncılık.
- Ceylan, S. (2014), Mamak (Çanaklı) Beldesinde (Ağlasun-Burdur) geleneksel yöntemlerle sürdürülen toprak kap üretiminin kırsal turizm bağlamında irdelenmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 32, Temmuz, 231-242.
- Ceylan, S. ve Demirkaya, H. (2009). Kış turizmine bağlı olarak gelişen bir kırsal yerleşme: Çobanisa köyü (Isparta), *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 21, 79-94.
- Çeken, H. Dalgın, T. ve Çakır, N. (2012). Bir alternatif turizm türü olarak kırsal turizmin gelişimini etkileyen faktörler ve kırsal turizm etkileri, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 11-16.
- Çeken, H. Karadağ, L. ve Dalgın, T. (2007). Kırsal kalkınmada yeni bir yaklaşım kırsal turizm ve Türkiye’ye yönelik teorik bir çalışma, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 1-14.
- Çolak, O. (2009). *Turistik ürün çeşitleme kapsamında kırsal turizm ve kırsal turizm işletmeciliği: Şirince örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Gürbüz, İ. B. Erol, A. O. ve Yavuz, O. (2002). *Dünyada ve Türkiye’de kırsal turizm*, (s. 421-425). Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi, 18-20 Eylül, Erzurum.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde alternatif, ekolojik turizm - doğa turizmi - kırsal turizm - yayla turizmi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kiper, T. (2006). *Safranbolu Yörükköyü peyzaj potansiyelinin kırsal turizm açısından değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Koroğlu, A. ve Koroğlu, Ö. (2006). Kırsal turizmin yöre kalkınmasındaki rolü: Buldan yöresi kırsal turizm potansiyeli, *Buldan Sempozyumu*, 23-24 Kasım, 233-242.

- Küçükaltan, D. (1997). *Trakya ekonomisi için bir bölgesel kalkınma modeli: kırsal turizm*, 7. Ulusal Bölge Bilimi Bölge Planlama Kongresi, 1. Kitap, 20 - 22 Ekim, İzmir: Pro-Ofset Matbaacılık.
- Ongun, U. (2015). *Kırsal turizmin kırsal kalkınmaya etkisi: Şirince örneği*, Yayınlanmamış doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Ongun, U. Gövdere, B. ve Çiçek, U. (2016). Yeşilova'nın kırsal turizm potansiyelinin swot analizi ile değerlendirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 16, 75-88.
- Ongun, U. Gövdere, B. ve Kaygısız Durgun, A. (2015a). Burdur ilinin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi: sorunları ve çözüm önerileri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 12, 99-116.
- Ongun, U. Gövdere, B. ve Kaygısız Durgun, A. (2015b). Isparta ili kırsal alanlarında yapılabilecek kırsal turizm türlerinin kırsal kalkınmaya etkisi, *International Journal of Social and Economic Science*, 5 (1), 122-131.
- Ongun, U. Sop, S. A. Yeşiltaş, M. ve Akıncı Ekiztepe, B. (2017). Alternatif bir ekoturizm merkezinin incelenmesi: Lisinia Doğa örneği, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, Cilt: 9, Sayı: 16, 49-60.
- Soykan, F. (1999), Doğal çevre ve kırsal kültürle bütünleşen bir turizm türü: kırsal turizm, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 10, Mart- Haziran, 67-75.
- Soykan, F. (2001). Ege Bölgesi'nden kırsal turizme özgün bir örnek: Şirince Köyü (Selçuk/İzmir), *Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Sayı: 1, 151-176.
- Soykan, F. (2003). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11.
- Soykan, F. (2004). *Bir turizm coğrafyası araştırması: kırsal alanların turizm potansiyelinin saptanması ve Şirince köyüne (İzmir) uygulanması*, Bornova, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Şerefoğlu, C. (2009). Kalkınmada kırsal turizmin rolü -2007-2013 yılları arasında ülkemizde uygulanacak olan ıpard kırsal kalkınma programındaki yeri, önemi ve beklenen gelişmeler, *Uzmanlık Tezi*, Ankara: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı.
- Uçar, M. Çeken, H. ve Ökten, Ş. (2010). *Kırsal turizm ve kırsal kalkınma (Fethiye örneği)*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uslu, A. ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı, *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 305-314.
- Ün, E. vd. (2012). Ekonomik kalkınmada kırsal turizmin rolü: Türkiye örneği, *International Conference On Eurasian Economies, Session 4C*, Turizm, 345-350.